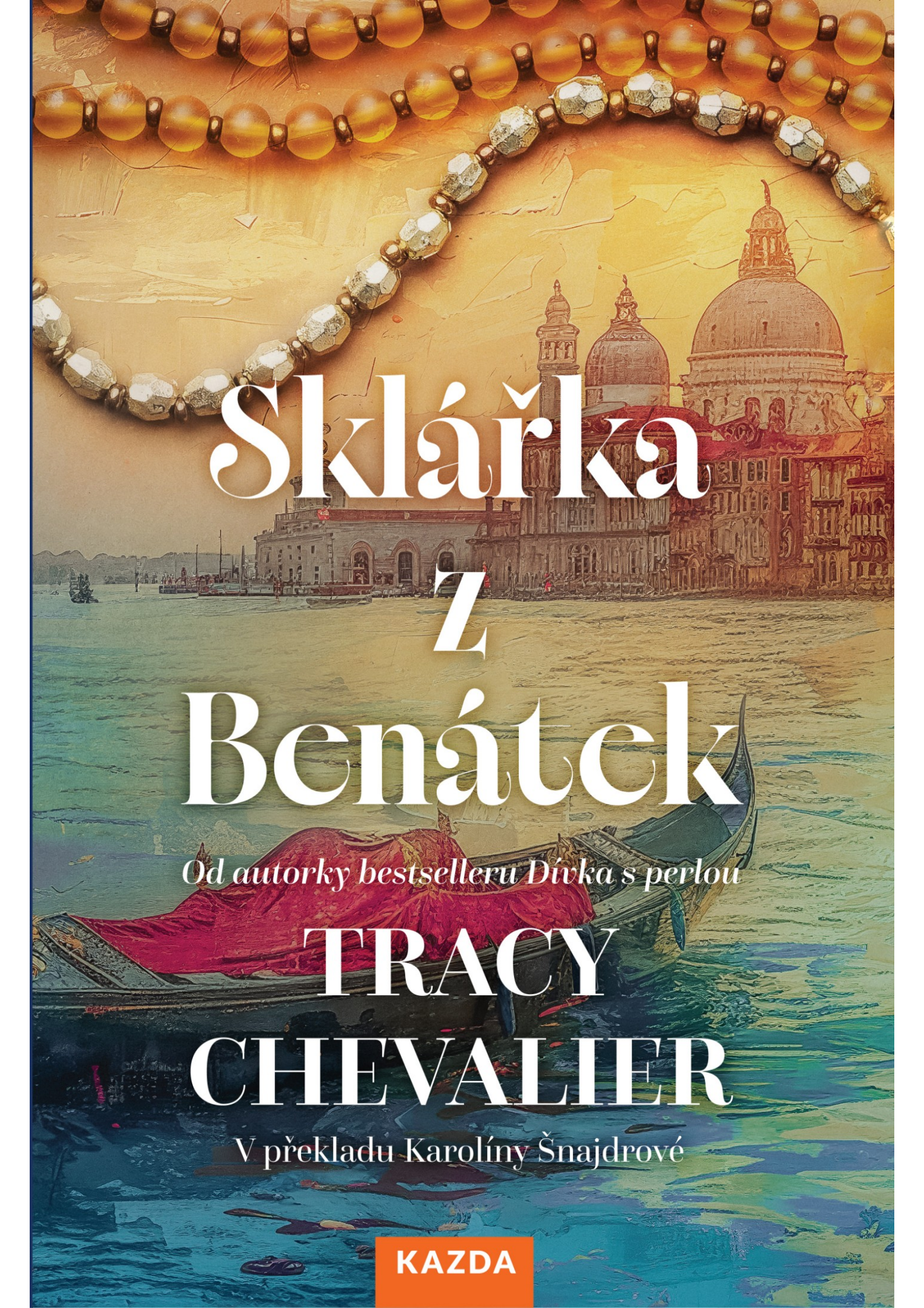

Sklářka z Benátek

Od autorky bestselleru Dívka s perlou

TRACY
CHEVALIER

V překladu Karolíny Šnajdrové

KAZDA

Sklářka Z Benátek

Od autorky bestselleru Dívka s perlou

TRACY
CHEVALIER

V překladu Karolíny Šnajdrové

KAZDA

TIRÁŽ

Pokud tato publikace obsahuje odkazy na webové stránky třetích stran, nepřebíráme za jejich obsah žádnou odpovědnost, protože je nepřijímáme za své, ale pouze odkazujeme na jejich stav v době prvního zveřejnění.

Elektronické vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o.

Všechna práva vyhrazena.

Datum poslední aktualizace: říjen 2025

ISBN: 978-80-7670-273-8

Vytvoření elektronické verze: Sandstudios, 2025

Papírové vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o., v roce 2025.

Nové sady 2, 602 00, Brno

www.knihykazda.cz

info@knihykazda.cz z

tel.: +420 725 565 486

Copyright © 2024 by Tracy Chevalier

Původní název: The Glassmaker

1. vydání

Překlad: Karolína Šnajdrová

Jazyková úprava: Sylva Martinásková

Sazba: ARTEDIT, spol. s r. o., Praha

Návrh obálky: Pavel Ševčík

Tisk a vazba: FINIDR a.s., Český Těšín.

Ilustrace obálky: © Adobe Stock, autor: Alla Morozova

Fotografie s korálky: freepik.com

ISBN: 978-80-7670-255-4

Tato kniha je ve výhradní distribuci Knižního velkoobchodu PEMIC s.r.o.

pro Ronnu

STRUČNÉ POJEDNÁNÍ O ČASE

PO BENÁTSKÉM ZPŮSOBU

Město vody běží podle vlastních hodin. Benátky a jejich sousední ostrovy vždy působily, jako by kdysi zamrzly v čase – a možná tomu tak skutečně bylo. Toto město postavené na dřevěných kůlech nad lagunou je protkáno kanály a jeho vzhled včetně velké části nádherných budov zůstává po staletí téměř nezměněn. Lodě možná už dnes mají motory, ale čas zde stále plyne jinak než ve zbytku světa.

Jedním z trpytivých pokladů Benátek je už po staletí sklo z blízkého ostrova Murano. Sklo je zvláštní látka – písek, ze kterého se vyrábí, se po roztavení jako kouzlem mění v průsvitný, nebo dokonce úplně průhledný materiál. Dosud se vedou debaty o tom, zda je sklo pevná látka, nebo kapalina. Učitelé přírodních věd kdysi mylně svým žákům tvrdili, že sklo i po ztuhnutí dále teče – byť opravdu pomalým tempem –, a jako důkaz uváděli staré okenní tabule, které jsou dole silnější než nahoře. Ve skutečnosti však sklo nestéká nepozorovaně dolů a nehromadí se u spodního okraje; tato nerovnoměrnost je důsledkem toho, jakým způsobem se dříve skleněné tabule vyráběly. Možná se ale tento mýtus udržuje právě proto, že chceme věřit, že se sklo – stejně jako ostrov, kde se vyrábí – řídí vlastními přírodními zákony. Stejně jako Benátky a Murano má i sklo svůj vlastní rytmus.

Lidé, kteří něco tvoří, mívají také zvláštní vztah k času. Malíři, spisovatelé, řezbáři, pletaři, tkalci – a ano, i skláři – se často ponoří do stavu hlubokého soustředění. Ten psychologové nazývají „flow“ – proud, kdy celé dlouhé hodiny plynou bez povšimnutí.

A totéž platí pro čtenáře.

Je překvapivě obtížné určit, jak rychle čas plyne – jestli běží pro ostatní rychleji než pro vás. Jak byste poznali, kdyby hodiny na jednom místě šly jinak než jinde? Nebo kdyby se zdálo, že řemeslníci z Benátek, známých také jako *Město vody*, nebo *Ostrova skla* čili Murana stárnou pomaleji než zbytek světa?

ČÁST I

POHÁRY, KORÁLKY A DELFÍNI

KAPITOLA 1

Pokud šikovně hodíte plochý kámen přes vodu, několikrát se za letu lehce dotkne hladiny. Intervaly mezi dopady přitom mohou být dlouhé i krátké. Tento obraz mějte v duchu na mysli a místo vody si teď představte čas.

Začněte na severním okraji Benátek, s kamenem v ruce, tváří k ostrovu Murano, ostrovu skla, který je vzdálený půlhodinu jízdy gondolou přes lagunou. Ještě neházejte. Je rok 1486, vrcholí právě renesance a Benátky se radují ze své pozice obchodního centra Evropy i velké části světa. Zdá se, že Město vody bude už navždy bohaté a mocné.

Orsole Rossové je devět let. Žije na ostrově Murano, ale se sklem zatím nepracovala...

Kanál nebyl tak hluboký, jak si Orsola myslela. Když spadla do vody, chlad vody ji vystrašil a ona mávala rukama a topila se, dokud se její noha nedotkla bahnitého dna. To, co se zdálo být tak hluboké a mocné, v ten moment najednou ztratilo své tajemství. Slyšela, jak její matka vykřikla, ale bratr Marco se jen smál. Když Orsola vyplavala na hladinu, voda jí sahala jen po ramena.

„Strčil jsi do mě!“ křičela. „Blbče!“

„Orsolo, *basta!*“ okřikla ji Laura Rossová. „Lidé nás slyší.“

A skutečně. Obyvatelé Murana stáli ve dveřích sklářských dílen podél kanálu a smáli se Rossovic dívce v kanále.

„Já jsem tě nestrčil,“ odsekl Marco. „Jsi tak nešikovná, prostě jsi tam spadla, *bauca!* Jakou to mám hloupou sestru!“

Orsola s matkou a bratry se právě vraceli z návštěvy u tety a babičky na druhé straně ostrova. Orsolina babička byla nemocná a trvala na tom, že je chce vidět, protože si myslela, že umírá. Zdála se však dost zdravá na to, aby vstala a podala Orsole malý sáček piniových oříšků, které si nedávno koupila na trhu, protože nechtěla, aby po její smrti zbytečně zežlukly. Teta Giovanna se nad tím ohradila, ale Orsola sáček od babičky opatrně vzala a slíbila, že ho dá jejich služebné Maddalene. Rossovi se právě vraceli zpátky podél Rio dei Vetrai – kanálu Sklářů, který protínal část Murana, kde se nacházelo mnoho sklářských dílen –, když ji Marco silně strčil a ona se skácela do vody. Měla ale přece jen dost rozumu, aby při pádu hodila sáček s oříšky za sebe. To rodina vždy zdůrazňovala, když ten příběh později vyprávěla: mladá Orsola byla chytrá a drahocenné piniové oříšky zachránila.

Giacomo, Orsolin laskavější, i když snad méně zajímavý bratr, opatrně sestoupil po schodech pokrytých řasami. Poklekl, natáhl ruku a pomohl Orsole vyšplhat se po kluzkých schodech nahoru. Padla na kolena, lapala po dechu a plivala vodu. Pak tam chvíli ležela, celá zahanbená. Do kanálů totiž padali jen opilci nebo lidé, kteří v noci ztratili cestu.

Laura Rossová pomohla dceři vstát a začala ji sušit šátkem. „Jsi celá studená a špinavá,“ zamumlala. Ohlédla se, jestli už lidé o představení ztratili zájem, a pak kývla k nedalekým dveřím. „Měla bys zajít k Barovierovým a ohřát se u jejich pece.“

„To nemůže,“ namítl Giacomo. „Nikdy ji tam nepustí.“

„Nenechají tu holku, aby nastydla, i když je dcerou jejich konkurentů.“

Laura pohlédla skrz železnou tepanou mřížku ve dveřích, tvář zamyšlenou. Pak dveře otevřela a zavolala na dceru: „Teď buď potichu. Měj oči otevřené a potom mi povíš, co jsi viděla.“

Orsola váhala, ale s matkou se nepřela. Navíc byla promočená a zmrzlá a blízká pec ji lákala; slyšela její tlumený hukot. Rychle se vplížila dovnitř, matka za ní zavřela dveře a zbytek rodiny zůstal venku. Když se ohlédla zpátky skrz malé okénko, všimla si Marcova škodolibého úšklebku, Giacomova starostlivého výrazu a Laury, která mávala rukou, aby ji pobídla dovnitř.

Orsola zamířila chodbou, která ústila do dvora. Neviděla tam žádné lidi, ale dvůr se zdál zaplněný bednami a vozíky plnými rozbitých skleněných střepů. Dále tam bylo vyskládané dřevo a o zed' se

opíraly dlouhé skleněné tyče v mnoha barvách. Země se třpytila úlomky skla, jako pokrytá barevnou jinovatkou. Vládl tam trochu chaos. Okolo dvora stály malé budovy: sklad na další sklo, popel, písek a vápno potřebné k jeho výrobě a dále místnost s pootevřenými dveřmi. V ní si Orsola všimla polic plných talířů, misek, táců, váz různých tvarů, velikostí a barev, řad sklenic a lustrů připomínajících spletené chobotnice. To vše čekalo na zabalení a následné odeslání do Amsterdamu, Lisabonu, Londýna, Hamburku či Konstantinopole, měst, o kterých Orsola občas slyšela mluvit svého otce. Na jedné straně se pak nacházela malá prodejna, kde si návštěvníci mohli koupit hotové výrobky.

Dům rodiny Barovierových byl podobný domu Orsoliny rodiny, i když Rossovi měli dílnu menší a Lorenzo Rosso v ní velmi pečlivě udržoval pořádek a čistotu. Jeho učni si stěžovali, že první měsíce tráví jen roztríděním nástrojů a přejížděním vozíky tam a zpět, aniž by se vůbec dotkli horkého skla. Každá dílna měla svůj vlastní režim, určený vládnoucím mistrem. Zdálo se, že maestro Giovanni Barovier byl spíš nepořádný.

Přesto byli Barovierové hvězdami sklářského světa. Z chaosu Giovanniho otec Angelo Barovier vyčaroval nespočet vynálezů, jako byl *cristallo veneziano* – čiré sklo, které proměnilo výrobu na Muranu poté, co i ostatní mistři dostali povolení ho napodobovat – a *calcedonio*, sklo připomínající chalcedonový kámen. Barovierovi byli také průkopníci techniky natahování skla do dlouhých tyčí, které dnes všichni skláři používali při výrobě ozdobných prvků pohárů, lustrů a talířů. Angelo zemřel už před mnoha lety, ale Giovanni v tradici pokračoval a metody rodiny pečlivě střežil. Všechny sklářské rodiny měly své vlastní tajné receptury, které bedlivě tajily. A nechtěly, aby se někdo cizí díval, co dělají.

Orsola u dveří vedoucích do dílny zaváhala. Slyšela hučení pece a volání mužů, kteří spolu mluvili o práci. Proč tu vlastně byla? Jistě ji odhalí a vyhodí jako rozbitou misku. Ale její matka byla neústupná, a tak Orsola dveře pootevřela a vplížila se dovnitř. Svíral se jí při tom žaludek.

Dílna byla plná mužů, kteří tahali dovnitř a ven z pece *puntie* – dlouhé železné tyče, na jejichž koncích se točily roztavené koule skla. Otáčeli je, váleli je na *marveru* – ploché železné desce –, tlačili do různých forem a hotové kusy dávali do žíhárny, kde pomalu chladly. Chlapci přikládali do ohně, zametali a nosili vědra s vodou sem a tam. Všichni se pohybovali kolem mistra, který seděl u svého pracovního stolu. Orsola tuhle zvláštní rušnou atmosféru znala, i když dílna Barovierových byla větší a hlučnější než dílna Lorenza Rossa a naplňovalo ji více pískání a křiku.

Věděla, že by měla zůstat skrytá, a tak jen tiše přistoupila blíž k ohni. Její pohyb však upoutal pozornost jednoho z *garzonetti* – mladých chlapců, kteří ve sklárně pomáhali kolem pecí a měli se jednou stát *garzonem*, tedy učněm. Zametal podlahu, a když ji spatřil, úplně ztuhl.

Orsola přiložila prst na ústa. *Nekřič, prosila tichounce. Neprozrazuj mě.*

Pak spatřila mezi všemi těmi pohybujícími se muži někoho, kdo ji přinutil na *garzonetta* zapomenout: ženu stojící mírně stranou, s rukama v bok. Všechno na ní bylo hranaté: široká ramena, čelo i stažený drdol jejích šedivých vlasů. Na rozdíl od okolního ruchu zůstávala nehybná.

Byla to Maria Barovierová, Angelova dcera a sestra mistra Giovanniho. Orsola ji znala, vídala ji z dálky, jak kráčí kolem kanálu nebo přes Campo Santo Stefana, případně sedí se zavřenýma očima na mši, jako by spala, s čelistí pevně sevřenou. Maria Barovierová byla uznávaná sklářka, která si nenechala nikdy nic líbit. Říkalo se jí Marietta, ale Orsola si myslela, že taková zdobnělina se k tak neústupné ženě nehodí.

Žena se teď mračila na tlustou skleněnou tyč, kterou jí podával jeden z učňů – štíhlý mladík o rok či dva starší než Orsolin bratr Marco. „Ne. Červená by měla být výraznější, pro vyvážení, jinak bude korálek v bílé a modré ztracený. Copak nikdy neposloucháš?“ Její hlas byl hluboký a podrážděný. „Kde je forma? Budu ti to muset ukázat znova. Už mě to ale nebaví.“

Chlapec měl vystrašený výraz, typický pro nové *garzony*, když si nejsou jistí svým postavením. Když od své nadřízené odvrátil oči, jeho pohled padl na Orsolu. Měl velmi tmavé, skoro černé oči a Orsola se náhle cítila jako přikovaná na místě.

Maria Barovierová sledovala jeho pohled. Její zamračení nezmizelo, ani když si všimla špíny od bláta na přední části Orsoliných šatů. „Ven, Rossová,“ zavrčela. „Špiónko.“

Orsola se rozeběhla a snažila se co nejrychleji dostat ke dveřím. Muži, ponoření do své práce, se ani neotočili; tohle bylo drama pro ženy a učně. Rychle přešla po střepinách na dvoře k vnějším dveřím a vystoupila zpět na ulici Fondamenta dei Vetrai. I když byla pryč jen pár minut, připadalo jí to jako celé hodiny. Zdálo se jí, jako by vstoupila do nového světa a zase se vrátila. Její rodina mezitím zmizela. Byli už doma a matka od ní očekávala podrobnou zprávu, i když Orsola jí mohla sdělit jen velmi málo. Sklářské rodiny nebyly přímo nepřátelské, ale nemluvíly o svých dílnách, své práci ani svých tajemstvích. Mistři se občas sešli, společně popili a zahráli si karty. Stěžovali si přitom na cla nebo na obchodníky z Rialta na druhé straně laguny, kteří se je snažili podvést, případně na rozmarnou benátskou Radu deseti, která vydávala nová nařízení o tom, co smí a nesmí vyrábět. Ale nikdy nemluvíli o skle, které vyráběli. To bylo pro lidi z Murana typické: podporovat ostrov a průmysl jako celek, ale za zády kritizovat práci ostatních, považovat jejich práci za technicky nedokonalou, neoriginální nebo slabou. Ta jejich byla vždy lepší.

Orsola se u Barovierovic pece hrála sotva minutu, a tak byla stále ještě mokrá a promrzlá. Utíkala podél kanálu a přes most di Mezzo domů. Bruno, statný mladý lodník, známý po celém městě, právě vesloval kanálem a chystal se podplout pod most. Ukázal veslem na bláto, které jí ulpělo na přední straně šatů. „Ty malá špindíro!“ zvolal. „Tvůj bratr mi říkal, že jsi skočila do kanálu. Hraješ si snad na mořskou pannu, nebo co? Či snad na delfína?“

„Neskočila jsem! On mě strčil.“

Bruno se zasmál. „Kterému Rossovi mám věřit?“

Přikrčila se a běžela dál. Ignorovala přitom další poznámky sousedů o tom, jak je zablácená a nešikovná. Když dorazila ke dvoru Rossových, zatlačila na železná vrata, která vedla na sklářský dvůr se sklady, a prošla směrem k rodinnému domu.

Vzadu na dvoře stála dílna s pecí, která hořela dnem i nocí. Nikdy nesměla být uhašena, kromě srpna, kdy bylo příliš horko na práci a skláři si brali letní přestávku. Chodba podél dílny vedla k malému molu u laguny, odkud lodě odvážely skleněné výrobky k obchodníkům v Benátkách a také přivážely písek potřebný k výrobě skla či dřevo na topení. Na Murano neustále proudily z pevniny čluny plné dřeva, neboť tam bylo stromů mnohem víc než na ostrovech.

Orsola chtěla jít k peci v dílně, aby se vysušila v jejím jasném, intenzivním teple, ale matka čekala, že se po svém návratu okamžitě ukáže. Proto se neochotně vydala přes nádvoří do kuchyně, která nabízela jiný druh tepla – menší oheň na vaření, sálající mnohem méně než ten na tavení skla. Někdy když potřebovala velmi vysoké nebo naopak nízké teploty, vsunula Maddalena nádoby do různých částí pece, která se nacházela v dílně. Lorenzo Rosso se ale pokaždé rozčilil, že se mu někdo motá v jeho pracovníšti.

V kuchyni seděl u dlouhého stolu Marco. Rodina na tomto místě jedla, pokud nebylo dost teplo, aby se dalo jíst venku na dvoře. Právě pomalu pojídal piniové oříšky od své babičky, zatímco Laura Rossová krájela cibuli a Maddalena smažila sardinky na *sarde in saor*, sladkokyselé pokrm, který jídávali často.

„Tvoje šaty!“ vykřikla Maddalena. „Co jsi to dělala? Hned to sundej.“

Laura zvedla oči od cibule. „To jsi tam dlouho nevydržela. Co jsi viděla?“

Její zvědavost spolu s Marcovým nezájmem – teď právě házel oříšky do vzduchu a chytal je do úst – přiměla Orsolu přemýšlet, jestli to nebylo naplánované. Jestli ji bratr záměrně nestrčil, aby spadla do kanálu vedle dílny Barovierových a nemusela jít dovnitř.

„Bylo tam rušno, všude jsem viděla hodně mužů,“ začala Orsola.

„A co vyráběli?“

„Nevím.“ Více se soustředila na pozorování Marie Barovierové než na mistra. „Sklenice, aspoň myslím.“ Většina sklářů vyráběla vinné sklenice, takže to bylo bezpečné odhadnutí.

„Ani sis nevšimla, co vyrábějí!“ škádlil ji Marco. „*Bauca!* Měla jsi nechat jít mě místo sebe.“

Takže ji tam opravdu poslali schválně. Jedna její malá část byla ráda, že byla vybrána místo bratra ona.

Maddalena mu pytlík vytrhla z ruky. „Přestaň už ujídat, jinak jich nebude dost na *saor!*“

„Byla tam Maria Barovierová,“ pokračovala Orsola.

„Marietta?“ Laura Rossová položila nůž a soustředila se na dceřina slova. „A co dělala?“
„Mluvila s jedním *garzonem*. Vynadala mu kvůli tyčince.“
„Tyčince, co? Viděla jsi ji?“
Orsola přikývla.
„Jak silná byla?“
„Jako tátův palec.“
„Jakou měla barvu?“
„Červenou, bílou a modrou.“
„Podivné barvy, aby je spojila dohromady.“
„Říkala, že červená je důležitá. Pro vyváženost.“ Orsola se zastavila. „Rossová,“ zopakovala. Jméno jejich rodiny. Najednou si uvědomila, že Maria Barovier věděla, že je Rossová – poznala, či Orsola je. Matce ale Orsola neřekla, že ji sklářka nazvala špionkou. „Šlo o korálky. Mluvila o formě. Korálky! Červené, bílé a modré korálky. A nejen natahované tyčinky, ale i tvarované.“ Matka vypadala zamyšleně. „*Per favore*, dej ty špinavé šaty a košili na hromadu a najdi si na sebe něco suchého. O těch korálkách nikomu ani slovo. Musím to říct tvému otci.“

Orsola si svlékla promočené oblečení a hodila ho na hromadu špinavého prádla, která jako by nikdy nepřestávala růst. Muži a chlapci v dílně se kvůli horku pece tolik potili, že si oblečení měnili každý den, a ona s matkou musela neustále ohřívat vodu, máčet prádlo v kádi plné štiplavého louhu a všet košile, kalhoty a spodní prádlo k ohni, aby uschly. Někdy také rozprostíraly mokré plachty na bělení na polích za klášterem Santa Maria degli Angeli. Laura Rossová praní nesnášela a Orsola tušila, že až bude dost stará na to, aby to zvládla sama, matka jí praní úplně přenechá, aby si ho taky znechutila.

Toho večera seděla Orsola v koutě kuchyně vedle Giacoma a kutáleli si mezi sebou kuličku, kterou pro ně vyrobil pomocník jejich otce Paolo. Marco si pohrával s něčím u ohně a Lorenzo popíjel víno, zatímco Laura mu zašival rukáv, který si spálil o horké sklo.

„Marietta Barovierová dělá něco nového,“ řekla Laura svému muži. „Slyšela jsem už nějaké zvěsti od manželek některých mistrů. Teď už to konečně vím. Dělá korálky.“

„Takže korálky?“ poznamenal Lorenzo Rosso. „Toho se obávat nemusíme.“

„Budou to asi zvláštní korálky. Neobvyklé, které se budou možná dobře prodávat.“

„Ale my korálky neděláme, takže to pro nás žádná konkurence není.“

„Možná bychom ale měli.“

„Měli co?“

„Dělat korálky.“ Laura zněla podrážděně, jako by chtěla muži říct, aby držel krok s ostatními.

Zakroutil hlavou. „Vedeme si dobře s výrobou sklenic, džbánů a misek. Kdybychom na korálkách chtěli vydělávat, museli bychom sami tahat tyčinky. A to moji muži neumí.“

K výrobě tyčinek – ať už na korálky, nebo na jiné sklářské výrobky – bylo potřeba, aby muži tahali rozžhavené sklo. To muselo být stále tenčí a tenčí, až z něj nakonec udělali tenký váleček. Byl k tomu potřeba dlouhý prostor a také dovednosti, kterými se už jiní mistři vyznačovali a stále je zdokonalovali. Rodina Rossových však raději kupovala tyčinky od jiných sklářů, než aby je vyráběla sama.

Lorenzo omezoval svůj sortiment dílny na sklenice, džbány a mísy také proto, neboť si myslel, že je lepší dělat pár věcí pořádně. A tak vyráběl předměty, které budou lidi vždycky potřebovat, než aby se pouštěl do složitých lustrů a svícňů. V jejich dílně se nic neměnilo, měli pevnou klientelu, která pořád něco objednávala, ale nikdy se nevypracovali natolik, aby se z nich stali boháči.

„Zkusíš to spočítat?“ naléhala jeho žena. „Rozděl si náklady na koupi délky tyčinky podle počtu korálků, které z ní můžeš vyrobit a prodat. A vypočítej zisk.“

Lorenzo Rosso jí věnoval rychlý pohled, který Orsola dobře znala. Znamenal: „A už dost.“

O měsíc později Barovierovi světu představili *rosettu*, sudovitý korálek velikosti prvního článku mužského palce. Byl vyroben z vrstev červených, bílých a modrých tyčinek, které následně vložili do hvězdovitých forem a válcovali do dlouhého válečku. Ten se pak krájel na jednotlivé korálky, zkosené tak, že z modré vyčnívalo dvanáct bílých cípů hvězdice. Vypadal jako vroubkovaný mušlový vzor –

jedinečný a geniální. Když si jeden takový korálek Laura Rossová poprvé vzala do ruky, prohlásila, že jsou výjimečně ošklivé. Kdo by je prý chtěl nosit? Orsola ale byla nadšená – zdály se jí tak neobvyklé, nepřipomínaly nic, co kdy kdo na Muranu vyrobil. Postupně se *rosetty* začaly prodávat – ze začátku ne moc, protože byly zvláštní a potřebovaly čas, aby si získaly popularitu a časem se dokonce staly chloubou afrických náčelníků. Nakonec pak dal benátský dóže Marii Barovierové povolení, aby si založila vlastní malou pec a tyto své speciální korálky vyráběla sama.

Žena, která obsluhuje vlastní pec – to bylo něco nového. Zdálo se málo pravděpodobné, že ji někdo další napodobí, pokud se tedy svět úplně nezmění.

Orsola Marii občas potkávala na Fondamenta dei Vetrai nebo na trhu na Campo Santo Stefano, kde smlouvala nad sardinkami, přestože Barovierovi byli dost bohatí, aby se nemuseli o ceně ryb hádat.

Někdy ji viděla, jak se večer při *paseggiatě* sama prochází okrajem Campo San Bernardo, kde se Muranští scházeli a družili. Maria Barovierová dívku nikdy neoslovila, ale někdy na ni úkosem zběžně pohlédla. Ten pohled jako by říkal: „Ty jsi Orsola Rossová a já o tobě vím.“

Orsolin život se točil kolem nekonečné hromady prádla, zahradničení a úklidu, ale kdykoli mohla, nacházela způsoby, jak se dostat do dílny. Nosila vzkazy nebo přinášela dělníkům sladké *biscotti*, která upekla Maddalena. Pak v dílně chvíli zůstávala a sledovala, jak vyrábějí vázy a sklenice, občas dokonce i zdobené poháry pro jeden z paláců, které bohatí Benátčané na Velkém kanálu v Muranu vlastnili. Murano dělila od Benátek jen půlhodina cesty lodí, ale movití Benátčané ho využívali jako útočiště od přelidněného města a strojené společnosti, v níž trvale žili. S místními skláři a rybáři se moc nedružili ani nepili v místních hospůdkách, pořádali své vlastní večírky, měli vlastní služebnictvo a používali své gondoliéry. Ale rádi se dívali, co skláři vyrábějí. Většina muranského skla putovala do zahraničí, ale pár kusů se vždy nechávalo na prodej Benátčanům a dalším návštěvníkům.

Když benátské zákazníky přivedli do malého obchůdku Rossových, Orsola sledovala, jak její matka sundává zástěru, pročešává si prsty vlasy, uhlazuje si dokonalé vyklenuté obočí a spěchá jim ukázat nejnovější díla mistra Lorenza. Často se movití Benátčané jen rozhlédli a odešli s prázdnou. Ale občas od mistra nějaký kus koupili nebo všechny překvapili a pořídili si džbán či pohár, který udělal Paolo. Paolo, plešatý, s širokým hrudníkem a silnými pažemi, tichý a obratný, byl Lorenzův *servente* – hlavní asistent mistra – a výrobu skla zručně ovládal. Kdykoliv se nějaký jeho výrobek v obchodě prodal, Laura Rossová mu to ráda hlásila. On pak pokaždé zrudl a s nepatrným úsměvem se vrátil zpět k peci, zatímco ho ostatní škádlili. Byl to laskavý učitel, nikdy na ostatní učně nekřičel ani se nezlobil, jen jejich dílo jemně upravoval rukou, aby ho lépe vytvaroval, podal jim jiný nástroj nebo kývl směrem k peci, aby sklo znovu nahřáli.

Dílna Rosso zaměstnávala *garzonetti*, aby udržovali pec v chodu a podlahy čisté, ukládali nástroje, nosili vodu a také hasili žízeň dělníků. Pokud vydrželi pět let, stávali se z nich *garzoni*, učni na šest měsíců, kteří se učili od Lorenza a Paola. Orsola ráda sledovala, jak se *garzoni* točí kolem otce v jakémsi tanci – klekali si a foukali do punty, aby nafoukli roztavené sklo, zatímco on točil tyčí, pak od něj tyč brali, aby ji nahřáli v peci, a podávali mu dřevěné a kovové nástroje: pádla, kleště, nůžky. Dále pokrývali sklo zlatými listy a přinášeli menší kusy nahřátého skla, které Lorenzo přidával k tomu, na čem právě pracoval, nebo odlamovali kousky od punty a odnášeli je mezi polštáři do kalírny, aby tam sklo pomalu vychladlo. Maestro byl středem tohoto tance, dirigentem, který vše kolem řídil. Všechno muselo volně plynout a šlapat, jinak by se výroba nedařila. Lorenzo mluvil málo, jen vydával jakési krátké povely. V některých dílnách si muži zpívali a vyprávěli vtipy nebo historky o ženách či lodích, ale Lorenzo Rosso raději pracoval v tichosti. Jeho dělníci to respektovali; pokud se jim to nelíbilo, odcházeli do hlučnějších dílen.

Marco a Giacomo začínali také jako *garzonetti*, protože jejich otec odmítal své syny jakkoli zvýhodňovat; museli si projít obdobím běhání a obsluhy, než se mohli posunout na pozici *garzonů* a začít se učit řemeslu od základů. Giacomo byl klidný jako jeho otec, dělal, co se mu řeklo, a soustředěně sledoval každý krok v procesu. Držel se blízko Paola a vždy to byl on, kdo bleskově přiskočil zamést střepy, najít chybějící lopatku nebo pinzetou sebrat plátek zlatého listu, který smetl ze stolu bratrův neopatrný rukáv. I když už měl pak práci hotovou, zůstával Giacomo často dál v dílně a vyráběl nekonečné množství *goti* – obyčejných sklenic, na kterých si učni cvičili techniku.

Marco byl jiný – línější a sebejistější. Zdál se zručnější než Giacomo, možná dokonce i šikovnější než jeho otec, kdyby se jen dokázal usadit a pilně trénovat. Ale *goti* nikdy nevyráběl. Nadchl se často pro novou techniku, barvu nebo návrh a bez přestání na tom pracoval, vše ostatní, co měl udělat, mezitím odsunul stranou. Když se mu však techniku nedařilo zvládnout nebo byl návrh příliš složitý, propadal záchvatům vzteku – zbytečně rozbíjel sklo a v hněvu odcházel.

„Ta, co si ho vezme, se rozhodně nebude nudit,“ poznamenala Laura Rossová po jednom z jeho výbuchů, ale s manželem ho nekárati tak jako Orsolu, pokud se náhodou rozzlobila. Ani Paolo nic neříkal – věděl, že mu Marco jednoho dne bude nadřízený. Zato Giacomo se mu občas postavil, což dokazovaly i jeho modřiny; oproti bratrovi byl mnohem slabší.

Marco ale vytvořil jeden mimořádně krásný kousek: ozdobný pohár z čiré filigránové skloviny, s oušky ve tvaru okřídlených lvů, kteří zdobili všechny benátské vlajky, a s tak mělkou miskou, že připomínala talíř. Strávil kreslením návrhů a cvičením jednotlivých částí celé týdny, než se pustil do výsledného provedení. Byl na svůj výrobek nesmírně pyšný a rozhodl se, že ho žádnému Benátčanovi neprodá, jak původně zamýšlel. Místo vystavení v obchodě pro něj vyrobil malou poličku přímo v dílně. Jednoho dne, když nikdo nebyl nablízku, se Orsola pokusila do poháru nalít vodu, ale jeho mělká miska skoro nic neudržela – a jakmile s ním pohnula, těch pár kapek se jí vylilo na šaty.

Když bylo Orsole sedmnáct, vypadala velmi podobně jako její matka – měla stejné tmavé vlasy a oči, výrazné obočí a výraz, jako by stále na něco čekala.

A něco se skutečně stalo.

Jednoho dne nesla Orsola hrnec dušených úhořů, které chtěla nechat ohřívat na dně ochlazovací pece, a zastavila se ve dveřích dílny, aby se na chvíli zadívala na muže při práci. Její otec se nacházel na svém obvyklém místě na lavici, kde vždy sedával maestro, a kolem něj se pohybovali jeho pomocníci a učni s tyčemi a kleštěmi. Pracovali právě na dlouhé filigránové trubici, zřejmě vyráběli ucho k džbánů. Paolo zrovna vytáhl puntý s rozžhaveným sklem z pece a podal je Lorenzu Rossovi, který kleštěmi jemně natáhl oblouk oranžově žhnoucí trubice, pak ji přeměřil kružítkem a přikývl.

„*Perfetto*,“ bylo to poslední, co řekl. Přistoupil učeň s rozdvíjenou tyčí a chystal se skleněný oblouk zachytit. Lorenzo Rosso opatrně poklepal na sklo, aby ho oddělil od tyče, a učeň jej měl odnést do ochlazovací pece. Jenže ho zahákl nešikovně, pohnul s ním příliš ledabyle – a skleněné ucho spadlo z háčku, rozbilo se o lavici a roztránilo se po celé dílně. Jeden z ostrých střepů dopadl až k Orsole. Další zamířil rovnou k Lorenzi Rossovi a jako rozžhavený šíp mu vletěl do krku.

Učeň strnul s tyčí vztyčenou jako zbraň. Lorenzo sáhl ke krku, nahmatal střep, uchopil ho a vytáhl. Bylo to, jako by vytáhl zátku – prudký proud krve začal tryskat na podlahu. Lorenzo zíral na střep ve své ruce se zmateným výrazem ve tváři. Jak mu krev stékala po krku, jeho tvář zbledla a on se ze své lavice zhroutil.

Ve stejném okamžiku, kdy *garzone* pustil tyč, Orsola upustila hrnec s úhoři – a ten rámus jako by probudil její bratry. Marco s Giacomem se vrhl k otcově bezvládnému tělu a učeň se rozběhl pryč.

„Přiveď doktora!“ křikl za ním Marco. „Zavolej matku!“ křikl na Orsolu. „Přines plátno!“

Byla ráda, že dostala nějaký jasný úkol. Rozběhla se do kuchyně, chytila matku za ruku a táhla ji s sebou, téměř neschopná mluvit.

„Otec. Nehoda. Plátno,“ vysoukala ze sebe.

Laura Rossová se zadívala dceři do tváře, jako by z ní mohla vyčíst, co se stalo, a pak se vzpomatovala. „Maddaleno, dones ze skříně štos prostěradel,“ poručila a spěchala do dílny, Orsola za ní.

Když Maddalena dorazila se složenými prostěradly a spatřila spoušť s úhoři, rozbitým hrncem a cákanci krve, začala ječet. Úhoři vypadali, jako by se svíjeli v krvi. Laura klečela uprostřed krvavé kaluže vedle svého manžela a snažila se proud krve zastavit vlastní suknicí.

Orsola upřeně zírala na matčiny odhalené kotníky, celé kluzké od krve.

„*Basta*, Maddalena!“ zvolala Laura. „Hod’ mi prostěradlo!“

Maddalena zůstala stát stát ve dveřích jako přimražená, a tak Orsola musela popadnout štos složených prostěradel a jedno matce podat, aby jím přitlačila na Lorenzův krk. Prostěradlo okamžitě

nasáklo krví – tmavá červen v kontrastu s oslnivou bělobou působila téměř obscénně.

„Další,“ vyzvala Laura.

Orsola jí podala další prostěradlo – to, které tak dlouho prala a bělila na slunci. Teď bylo její úsilí během vteřiny zničeno. Cítila se provinile, že na to vůbec myslí.

Giacomo klečel na druhé straně a tiskl otcí ruku. Paolo objímal malé *garzonetti* – jeden zíral s očima dokořán, druhý měl obličej zabořený do pomocnickových boků. Mezitím Marco zuřivě pobíhal po dílně.

„Kde je ten mizerný *garzone*, ta malá *canaglia*?“ křičel. „Rozříznu ho a ukážu vnitřnosti jeho matce! Kde je doktor? Vsadím se, že pro něj ani nešel!“

A měl pravdu – učeň skutečně pro doktora neběžel. Ukradl loďku a přeplul na pevninu. Už ho nikdy nikdo neviděl. Kdykoli pak někdo vyslovil jeho jméno, členové rodiny Rossových si odplivli na zem a prokleli ho.

„Madre, máme – máme jít pro kněze?“ zašeptal Giacomo.

Paolo se bez jediného slova odtáhl od *garzonetti* a zmizel hledat kněze. I kdyby však běžel do nejbližšího kostela – San Pietro Martire, kde se Rio dei Vetrai vlévá do muranského Velkého kanálu – a kněz by s ním okamžitě běžel zpět, trvalo by to několik minut. Orsola se zahleděla na velkou krvavou louži a pak na otcův obličej. Měl zavřené oči a kůži bílou jako křída. Věděla, že na poslední pomazání už je pozdě.

Laura Rossová si to spočítala stejně. Nahmatala manželův puls, pak se posadila na paty a pustila zakrvácené prostěradlo z jeho krku. „*Che Dio abia pietà della so anema, e de la nostra*,“ řekla a pokřičovala se. Ať má Bůh slitování s jeho duší – i s naší.

Na Lorenzův pohřeb přišla i Maria Barovierová, stejně jako všichni muranští skláři, a dokonce i benátský kupec Gottfried Klingenberg, s nímž Lorenzo uzavřel většinu svých obchodů. Orsolin otec byl mezi lidmi oblíbený – ne pro svou povahu, byl tichý a soustředěný jen na rodinu a práci, ale protože byl poctivý, spravedlivý a jeho práce byla jednoduchá, zato precizní. Nezaměřoval se na lustry ani jiné okázalé výtvořky, takže se ostatním nepletl do řemesla. Jeho dílna byla čistá a muži, kteří v ní pracovali, dobře vedení – až na Marca, ale syna si člověk nevybírá. Lorenzova náhlá smrt šokovala i skláře, kteří na něj dříve sotva pomysleli.

A tak přišli všichni – bazilika Santi Maria e Donato se při zádušní mši věřícími celá naplnila. Doprovodili jeho tělo k rodinné loďce, plochému *sandolu*, který ho měl odvézt krátkou cestou po kanále na hřbitov na severovýchodním okraji Murana. Marco a Giacomo veslovali a zbytek rodiny šel podél kanálu po *fondamentě*. Mezi stovkami přítomných byla i Maria Barovierová – a tentokrát se na Orsolu opravdu podívala. Dlouhým, chladným pohledem; lhostejným, ale ne nepřátelským.

O několik týdnů později vyšla Orsola z baziliky, kde se modlila za svého otce. Přecházela náměstí Campo San Donato, když si všimla Marie Barovierové, sedící na lavičce.

„Pomoz mi vstát, Orsola Rossová,“ přikázala jí. „Se dnou to není tak snadné.“

Orsola jí podala rámě a pomohla jí na nohy. Bylo to poprvé – a zároveň naposledy –, kdy v té starší ženě zahlédla slabost.

„Modlila ses za otce?“ zeptala se Maria a ukázala směrem k Santi Maria e Donato, nádherné cihlové bazilice s dvojitou řadou arkád. Uvnitř se nacházely dechberoucí, staletí staré mozaikové podlahy, které si Orsola při mši ráda prohlížela. Nebyl to nejbližší kostel od domu Rossových, ale určitě ten nejkrásnější na ostrově.

Orsola přikývla a potlačila slzy. Nechtěla před touto ženou plakat.

Jiná by se pokřičovala, ale Maria to neudělala. „Nikdo si nezasloužil to, co se mu stalo,“ pronesla. Pak si Orsolu přeměřila pohledem. „Vyrostla jsi, Orsola Rossová. Už jsi skoro žena. Potřebuješ nové šaty.“

Byla to pravda. Orsole se zakulatila hrud' a šaty jí byly v oblasti prsou a rukávů těsné. Nic o tom matce neřekla; Laura Rossová se najednou musela postarat o chod sklárny a trávil celá dny nad účetními knihami, měřením hromady dřeva nebo počítáním skleněných tyčí a pohárů. Přitom se s Marcem snažili pochopit, jak všechno funguje. Orsola věděla, že nové šaty teď nejsou na seznamu priorit.

„Navrhovala bych hnědou s kapkou červené,“ pokračovala Maria Barovierová. „Červená by se dobře hodila k tvé pleti a vlasům, jsou výrazné.“

Orsola zčervenala při pomýšlení, že si sklářka všimla její olivové pleti, tmavých rtů a vlasů. Hluboce před Marií přikývla – téměř jako by se klaněla – a rychle odešla.

O týden později přinesl jakýsi chlapec ke dveřím balíček s přeloženou látkou – jemné plátno, hnědé, ale s nádechem červené. Neměl k tomu jakýkoliv vzkaz.

„Kvalitní látka,“ poznamenala Laura Rossová a uhladila ji rukou. „Možná nám tím někdo zaplatil dluh. Ale my potřebujeme peníze, ne plátno. Až se ten člověk ozve, přiměju ho, aby zaplatil.“

Orsola si odkašlala. „Je to pro mě.“

„Od koho?“ zeptala se matka podezřívavě, jako je podezřívavá každá matka, když její neprovdaná dcera dostane dárek.

Orsola zaváhala. Bylo by jednodušší říct, že to poslal nějaký muž. To by nikoho nepřekvapilo. Matka by se zasmála, nechala by ušít šaty a dotyčného muže vyhnala. Ale –

„Od Marie Barovierové. Jako dárek.“

Laura si odfrkla. „Proč? Co má Marietta společného s tebou nebo ty s ní?“

„Nic. Jen říkala, že potřebuji nové šaty, to je všechno.“

Čekala, že matka látku vezme a půjde ji Barovierové hodit do tváře. Ale Laura jen přejela prsty po jemném plátně, přeměřila si dceru pohledem a řekla: „Zítra ti je ušiju. Oblékneš si je, až za ní půjdeš požádat o pomoc.“

Orsola se stáhlo hrdlo, jako by právě spolkla plátek citronu. „Cože? Jakou pomoc?“

Laura se na ni dlouze podívala. „*Andiamo*,“ řekla a zamířila přes dvůr do dílny. „Podívej se.“

Orsola se dílně od smrti otce vyhýbala. Ne že by se bála pohledu na krvavou skvrnu – ona, matka a Maddalena ji vydrhly, jak jen to šlo. Maddalena při tom celou dobu vzlykala, zatímco Laura a Orsola měly ústa pevně sevřená. *Garzonetti* pak dílnu přestavěli tak, aby tu skvrnu zakryla hromada dřeva – hromada, která nikdy nedojde a nikdy neodhalí matný obrys krve jejich maestra. Ale Lorenzo Rosso byl ústřední figurou v denním tanci, který ve své dílně každodenně předváděli, a Orsola nemohla snést ten prázdný prostor, který po něm zůstal, ani nejisté pohyby ostatních mužů, kteří se snažili kolem té mezery proplétat. Marco převzal jeho místo, ale teprve nedávno složil *prova* – zkoušku, která z něj udělala *serventa*. Nebyl ani zdaleka dost zkušený na to, aby vedl dílnu jako maestro. A přesto musel. Když Lorenzo zemřel, podnik připadl jeho nejstaršímu synovi.

Někdy Orsola zahlédla Marca, jak stojí zcela bezradný – muže, který nezvládá množství odpovědnosti. Tehdy ho litovala a chtěla ho nějak utěšit, ale věděla, že kdyby zmínila jeho slabost nahlas, jen by ho tím rozhněvala.

Teď se Orsola zadívala na podlahu dílny. Marco a Paolo tam nebyli. Dva *garzoni* a jeden *garzonetto* hráli *spigoli*, s pleskáním pokládali karty, a další *garzonetto* spal – něco, co by si v přítomnosti Lorenza Rossa nikdy nedovolili. Zdálo se, že pouze Giacomo pracoval, třídil skleněné střepy do hromádek – což byl úkol obvykle přidělený *garzonettům*. Vzhlédl k nim, s provinilým výrazem a omluvným gestem. Normálně by teď právě vyráběl nové sklo, míchal písek, popel a vápno podle rodinných receptur, které ho naučil otec, aby vytvořil potřebné barvy. Ale vypadalo to, že dílna nové sklo nepotřebuje – protože nic nevyráběla.

„Vidíš?“ řekla Laura Rossová. „Jsme v nesnázích a potřebuju, aby nám Marietta Barovierová řekla, co dělat.“ Zvedla kus čirého skla, který neměl na zemi co dělat, a hodila ho do kolečka s odpadem.

Orsola se opřela o rám dveří a zkoumavě se zahleděla na matku. Od chvíle, kdy její otec zemřel, se matka fyzicky změnila. Nešlo jen o to, že zestárla – i když trochu ano, šediny teď měla výraznější a obličej pohubřejší, protože skoro nejedla; jídlo ji už nezajímalo. Ta proměna byla hlubší. Laura vždy bývala přímo příkladnou manželkou maestra. Neprocházela se po večerním *passeggiatu* podél kanálů, aby vystavovala kožešinu, jak to dělaly některé jiné ženy; neměla služby, které by všechno dělaly za ni. Starala se o domácnost, zajímala se i o chod dílny a s manželem probírala záležitosti podniku, i když rozhodnutí nikdy sama nečinila. Uměla číst a trochu počítat, dost na to, aby pomohla s účetnictvím. Nekárala nikoho a nikomu nic nevyčítala, ale byla přísná – na Orsolu, na Maddalenu, na pomocníky,

na řezníka, rybáře i zelináře, od kterých nakupovala. Udržovala domácnost v pořádku. Nepila příliš vína. Její jedinou slabostí byly *biscotti* a sušené ovoce.

V prvních dnech zůstávala Laura jako zamrzlá, neplakala ani při mši za svého manžela, ani když šla za jeho lodí ke hřbitovu, ani u jeho hrobu. Orsola věděla, že její matka není bezcitná, ale zdálo se, že má oči upřené na vzdálené hory v dáli, které bylo za jasného dne vidět.

Matka si potají stěžovala Orsole a Giacomovi, že Marco zdaleka nemá ten chladný rozum, který je k vedení sklářského podniku potřeba. Navíc byla v Muranu obrovská konkurence a mnoho dílen soupeřilo o stejné zákazníky – Angličany, Francouze, Němce, Holanďany i Turky, kteří nakupovali přes benátské prostředníky. Marco dokázal foukat a zdobit kalichy, ale nevěděl, jak vést muže kolem sebe, aby vyrobili desítky stejných kusů – nebo alespoň natolik podobných, že by rozdíl zaregistrovalo jen zkušené oko. Neměl zkušenosti s vychytralými obchodníky u mostu Rialto, kteří vám dokážou vyprázdnit sklady, aniž byste si toho všimli, zatímco hledíte okouzleně na jejich jemné černé sametové pláště a krásně zastřižené vousy a oni způsobují, že si připadáte chytří a zábavní, zatímco se usmívají a nalévají vám další víno. Lorenzo Rossova si vyjednal slušné podmínky díky své neústupné vytrvalosti a také schopnosti odmítnout víno či nechat se svést úsměvy. Marco ale víno a svádění miloval. Pokud by někdo jeho nadšení pro pití, žerty a falešný obdiv nezastavil, rodinný podnik by zničil. V podniku musel být někdo, kdo se nikdy neusmívá. A Orsola věděla, že její matka to dokáže.

Pár týdnů předtím se Laura Rossova s Marcem vydali *traghettem* – jednou z pravidelných gondol přepravujících pasažéry mezi Muranem a Benátkami – navštívit Gottfrieda Klingenbergu ve Fondaco dei Tedeschi, kde bydleli a pracovali němečtí obchodníci. Po návratu Laura o schůzce moc nemluvila, jen řekla, že jim slíbili dodat poslední objednávku na kalichy a mísy. A skutečně, Paolo tiše pracoval, aby napravil co nejvíce Marcových chyb. Ale Klingenberg už další objednávku neučinil. Dílna tak brzy neměla žádnou zakázku.

„Zeptej se Marietty Barovierové, co máme dělat,“ Laura teď opakovala. Orsola přikývla.

„Je tu ještě něco, s čím se musíme vypořádat,“ dodala matka. „Brzy to všichni poznají.“ Přitom si přitáhla šaty přes břicho a Orsolu to zarazilo: zdálo se, že právě tato část jejího těla, zatímco ty ostatní byly vyhublé z žalu, trochu narostla. Laura si břicho ale nehladila, jak by to možná udělala jiná žena.

„Musíš víc jíst, matko, ať o tohle nepřijdeš stejně jako o ostatní,“ řekla Orsola prakticky, aby skryla šok. Matka byla už na další dítě dost v letech, a navíc neměla muže, který by ji podporoval.

„Pověz Mariettě i o tom dítěti,“ řekla Laura, „ale nikomu jinému. Možná ji to trochu obměkčí.“

Předtím, než Orsola vyrazila za Marií Barovierovou, její matka ušila šaty z látky, kterou jim Maria dala. Orsola je nosila ještě mnoho let, i když se móda měnila, a sklízela pochvaly za nadčasový střih, kvalitní látku a barvu, kterou lidé nedokázali přesně zařadit: obyčejná hnědá s nádechem červené.

Když Orsola do dílny Barovierových vešla podruhé, už jako mladá žena v čistých nových šatech místo špinavých hadrů, panoval na nádvoří stejný chaos jako předtím. Dokonce tam tentokrát leželo ještě víc rozbitých střepů. Dvorek Rossovy by mohl brzy vypadat podobně.

Tentokrát, místo aby vklouzla potichu dovnitř, zaklepala na dveře dílny. Mladík, který jí otevřel, byl stejný, kterého Maria Barovierová tenkrát napomínala kvůli rosettové tyčince. Už to nebyl nevyzrálý mladík, i když byl stále štíhlý, ale měl silné paže *serventa*. Jeho oči se zdály tak černé, že nebylo vidět panenky.

„Sì?“

„Chci vidět paní Marii. Řekni jí, že je tu Orsola Rossova.“

„Nikdo k ní nechodí.“ Pomocník chtěl zavřít dveře, ale Orsola popadla zárubeň, aby ho zastavila. Podíval se na její ruku.

„Řekni jí, že je tu Orsola Rossova,“ zopakovala. „Jestli jí to neřekneš a ona se pak dozví, že jsi mě odmítl, budeš dělat *goti* do konce života.“

Pomocník na ni chvíli zíral a pak se vydal Marii hledat. Orsola ho nenásledovala, zůstala stát na dvoře. Lákalo ji porozhlédnout se po různých barvách složených tyčinek, nahlédnout do okna obchodu a zjistit, co prodávají, nebo aspoň prohrabat odhozené střepy. Tentokrát tu ale nebyla jako špiónka, a tak jen stála a rukama se objímala kolem těla.

Maria Barovierová ji nenechala dlouho čekat: nezkoušela žádné hry ani si nedokazovala svoji nadřazenost. Byla tak sebevědomá, že to nepotřebovala. Okamžitě vyšla od pece, pomocník za ní, dokud ho mávnutím ruky neposlala zpátky.

„Stefano, vrať se dovnitř a hleď si těch modrých.“

Mladík přikývl, naposled pohlédl na Orsolu a zmizel.

„Tady.“ Maria ji vedla z dvora do nádvoří podobného Rossovým. Uprostřed se nacházela kamenná studna s nádobami vytesanými na čtyřech stranách. Kokrhaly tam slepice, které jejich paní odstrčila, aby se mohla opřít o okraj studny. Nádvoří vonělo bazalkou, která tu rostla v květináčích na slunci. Přes veškerý úspěch rodina Barovierových nežila v okázalém přepychu.

Maria Barovierová si založila ruce na prsou. „Co potřebuješ?“

Orsola jí všechno co nejjasněji vysvětlila. Věděla, že tato žena chce slyšet prostá fakta. Maria pozorně poslouchala; jen když uslyšela, že je Laura Rossová těhotná, zvedla významně obočí.

„Gottfried Klingenberg je váš obchodník od Rialta, že? Viděla jsem ho na pohřbu tvého otce. Byla to čest, že přišel. Co přesně řekl, když odmítl uzavřít další objednávky?“

„Říkal, jak je vděčný, že jsme stihli dokončit zakázky včas, a že uvidí, jak si tyto kusy povedou u obvyklých zákazníků.“

„Tyto kusy? Tak to řekl?“

„Sì.“

„To znamená, že jsou jiné než vaše předchozí práce. Porovnává je s tím, co dělal tvůj otec, a nejsou tak dobré. Klingenberg sklu rozumí. Veškeré sklo světa prochází Benátkami a on většinu z toho viděl. Promluví si s ním a zjistím, jaké tam byly vady. Znám ho už dlouho. Tvé matce nebo bratrovi to možná neřekne, ale mně to poví rád. Jakmile to budete vědět, můžete se rozhodnout, jestli vady lze opravit. Přijď za tři dny.“ Žena se odtáhla od studny; jejich setkání bylo zjevně u konce. Doprovodila Orsolu zpět do dvora ke dveřím vedoucím na *calle*. Když je otevřela, znovu dívku sjela pohledem od hlavy až k patě a malým přikývnutím dala najevo, že si všimla nových šatů a schvaluje je.

O tři dny později otevřel Stefano Orsole dveře do dílny a ustoupil stranou. Jeho oči ji sledovaly; Orsola cítila jeho pohled na zádech jako bodnutí.

„Ty poháry nejsou stejné,“ oznámila Maria Barovierová, když spolu opět stály u studny. Na slunci u květináčů s bazalkou se tentokrát vyhřívala kočka. „Podstavce mají příliš tlusté. Misky neleží pevně a jsou v nich bubliny. Tvůj bratr a jeho pracovníci sklo pořádně nezkontrolovali. Z úcty k tvému otci Klingenberg práci převzal, ale musel je prodat se ztrátou. Takovou chybu už neudělá.“

Orsola mlčela a snažila se to pochopit. Něco podobného očekávala, ale stejně bylo bolestivé to slyšet. „Co máme dělat?“ zeptala se nakonec.

„Vyrábět rozmanitější věci,“ navrhla Maria. „Tvůj otec se soustředil hlavně na sklenice, džbány a mísy, že?“

Orsola přikývla.

„Co třeba více druhů sklenic? Nejen kalichy, ale i běžnější poháry? Hezké *goti*, které mohou vyrábět *garzoni*. Talíře. Servírovací tácy. Jednoduché věci, ne příliš zdobené. Možná existuje něco, co Marco umí lépe nebo to ovládá Giacomo, ale zatím to neměl šanci ukázat. Musí oba dostat čas na to, aby zjistili, co umí dobře, místo aby jen kopírovali, co dělal tvůj otec. Každý sklář je jiný, stejně jako každý zpěvák má svůj vlastní hlas nebo každá žena dělá těstoviny svým způsobem. *Servente* tvého otce Paolo dělá vynikající práci. Ukáže jim to, ale nakonec je nevede, protože není Rosso. Ale musí se to vyřešit rychle, než přijdete o Klingenbergovu přízeň. Brzy si objedná výrobky u jiných.“

Byla to rozumná rada, ale něco takového by jim mohl říct kdokoli a možná by si to nakonec uvědomili i Laura Rossová, a dokonce také Marco.

„A ještě něco: korálky.“

„Korálky?“ Rossové nikdy korálky nedělali. Byly levné, obyčejné a sklářům moc nevydělávaly; vyráběli je spíš dělníci v pauzách mezi dražšími výrobky. Pouze Barovierova *rosetta* byla korálkem s nějakou hodnotou.

„Korálky, které můžeš vyrábět *ty*.“

„Já?“ Orsola se horkého skla nikdy nedotkla. Prala prádlo a pomáhala Maddaleně s vařením a úklidem; starala se o zahradu a o mladší příbuzné. Občas pomohla i s balením skleněných výrobků pro přepravu. Ani v obchodě nikdy nezaskakovala, to nechávala na matce. Maria Barovierová byla jediná žena, kterou Orsola znala jako sklářku, a nebyla si ani jistá, jak se jí tahle žena stala. Maria se nikdy nevdala: bylo to proto, že pracovala se sklem, nebo pracovala se sklem proto, že se nevdala?

„Korálky vyplňují mezery mezi zbožím,“ vysvětlovala Maria. „Nepřekáží. Jsou nevýznamné, a právě proto je mohou vyrábět ženy. Žádný muž tebou nebude ohrožený, když budeš dělat korálky. Ale teď je po nich shánka. Korálky se berou na plavby a obchoduje se s nimi. Španělský král si objednal korálky pro své lodě, které vyplouvají ze Španělska směrem na západ.“

„Na západ?“ Orsola slýchala o lodích mířících na východ, do Konstantinopole a Alexandrie a Akkonu, případně na západ až do Španělska. Západně od Španělska už ale nebylo nic.

„Hledají tím směrem novou cestu do Asie. Moje *rosetta* plula s nimi.“ Maria byla na tento úspěchem očividně hrdá.

„Naučíte mě dělat *rosettu*?“

„Ne, dítě. Kdybys byla moje dcera, naučila bych tě to. Ale práce Barovierových zůstává Barovierovým. Nicméně se můžeš naučit dělat jiné korálky. Jednodušší. Prosté korálky se dobře prodávají. Nejsou jediným řešením problémů vaší rodiny, ale jedním z řešení.“

„Můj bratr to nikdy nedovolí. Dívka v dílně. To se nikde neděje.“ Orsola zrudla, protože Barovierové to samozřejmě právě tak dělali.

Maria se zasmála. „Dělej je v kuchyni, ne v dílně. Marco o tom nemusí vědět, dokud v tom nebudeš dobrá. Když budeš dost šikovná, pochopí, jakou má tvoje práce hodnotu. Viděla jsi někdy korálky vyráběné pomocí lampy?“

Orsola zavrtěla hlavou.

„Jsou dva způsoby, jak můžeš dělat korálky: z tažených skleněných tyčí, které se sekají a pak leští, nebo nad lampou. Roztavíš kousek skla v plameni a navineš ho kolem malé kovové tyčinky, pak ho vyválíš nebo vymodeluješ nástroji do požadovaného tvaru. Já v tom nejsem úplně dobrá, ale mám sestřenici, která by tě to mohla naučit. Zítřka večer navštív Elenu Barovierovou za kostelem San Pietro Martire a požádej ji, aby ti ukázala, jak na to. Má i jednu lampu navíc. Řeknu jí, aby ti ji půjčila, dokud si nepořídíš vlastní.“

Jak by pár korálků mohlo trochu pomoci se splácením dluhů, které rodina Orsoly brzy bude mít? „*Grazie*, signora Maria,“ řekla přesto. „Vezmu si vaše rady k srdci.“

Maria Barovierová zavrčela. „Vždycky jsem chtěla mít dceru, která by se prosadila mezi muži.“

Elena Barovierová byla jednou z desítek Barovierových na Muranu. Bydlela v rodinném domě plném sklářů, jejich manželek a dětí. Elena byla minimálně o dvacet let starší než Orsola a její rysy připomínaly Marii: hranaté čelo, ostrá čelist a strohý způsob jednání. Také se nikdy nevdala, ale místo vstupu do kláštera se přidala k jednomu ze svých bratrů, a tak se stala součástí domácnosti, téměř nerozeznatelná od manželek a matek. Když za ní Orsola přišla, Elena se nezdála být příliš přátelská, ale Marie ji zjevně předem upozornila a ona svou sestřenici natolik respektovala, že jí neodporovala. Na rohu stolu, kde rodina krátce předtím dojedla, si připravila lampu. Ženy a děti, které procházely kolem, si Orsolu krátce změřily pohledem, ale neptaly se, co dělá Rossová u stolu Barovierových. Asi jim o tom také řekla Maria.

„Nikdy jsi se sklem nedělala, že?“ Elena zněla zvědavě, ale také trochu povýšeně.

Orsola zavrtěla hlavou.

„Tak začneme něčím jednoduchým. Musíš se naučit vyrobit obyčejný korálek, jednobarevný, bez ozdob. Nejprve rozložíme lampu.“ Zvedla kovovou krabičku ve tvaru hrušky, velkou asi jako předloktí, a otevřela nahoře víko připevněné panty.

„Dáme dovnitř trochu loje – ten seženeš u řezníka – a roztavíme ho.“ Držela lampu krátce nad ohněm, dokud se nevytvořila kaluž zvířecího tuku. Orsola nakrčila nos a snažila se z pachu zkaženého masa nepozvracet.

„Na to si zvykneš,“ poznamenala Elena. „Práce s lampou smrdí.“

Jakmile byl loj roztavený, vložila do něj kovový válec naplněný hadříkem. Jedna jeho strana byla ponořená v loji a druhá vyčnívala nahoře přes okraj lampy. Položila lampu na stůl a zapálila hadr, pak si sedla před lampu s pažemi po stranách. V jedné ruce držela malou železnou tyčinku podobnou špejli, v druhé kus zelené tyčinky.

„Dám to do plamene, ale zatím se nic neděje – není dost horký. *Allora*, udělám toto.“ Ukázala pod stůl, kde se nacházel velký měch s trubicí, jejíž vývod vyčníval skrz stůl a směřoval k plameni. Elena začala měchem pumpovat nohou, a jak vzduch proudil trubicí, plamen se rozjasňoval a sílil.

„Přidaný vzduch oheň dostatečně rozdmýchává, aby roztavil tyčinku. Teď dám sklo do plamene – a vidíš?“ Špička zelené tyčinky zčervenala, začala měknout a povážlivě se ohýbat jako vadnoucí květina.

Pak vyjmula sklo z plamene a omotala malý kousek kolem tenké kovové tyčinky, kterou začala otáčet mezi prsty tam a zpět.

„Udělej vždy jeden a půl otáčky jedním směrem, pak stejný počet druhým směrem, zpátky, tam a zase zpátky,“ vysvětlovala. „Aby se sklo rovnoměrně rozložilo a korálek byl symetrický. Symetrie je u korálků stejně důležitá jako u většiny skleněných výrobků. To musíte vy Rossovi vědět.“

Orsola přikývla a sledovala, jak Elena na tenké tyčince snadno formuje korálek. Pak ho uložila zpět do plamene, aby ho ještě nahřála, vzala malou kovovou špachtli a začala jí přejíždět po točícím se skle, tvarujíc ho do sudovitého, pak oválného a zase kulatého tvaru.

„*Canella, ulivetta, paternostro*,“ intonovala při každé změně tvaru.

Orsola si pomyslela, že se Elena trochu předvádí, ale přesto byla její lehkostí při tvoření různých tvarů ohromena.

Elena dlouho zkoumala kulatý *paternostro*, jaký se používá na růžence, a otáčela ho pořád dokola. Nakonec spokojeně zapíchla tyčinku s korálkem dolů do kovové krabičky plné popela a pečlivě ho zasypala.

„Necháme to přes noc vychladnout. Teď,“ postavila se, „jsi na řadě ty.“

Orsola, byť toužila se učit, usedla k lampě jen neochotně. Už dlouho se neučila něco úplně nového – a už vůbec ne pod dohledem někoho, jako byla Elena Barovierová.

„Vyber si barvu.“ Elena ukázala na svazek tyčinek na stole.

Orsola si vzala krvavě červenou. *Rosso* pro Rossovou.

Elena zavrtěla hlavou.

„To je pro začátečníka příliš těžké. Červené sklo nesnáší horko, snadno se spálí.“

Orsola odložila červenou a vzala zelenou tyčku.

„Neprůhlednou taky ne. Ta rychleji chladne, musíš tedy pracovat svižně. Tady, použij toto.“ Podala jí nejbledší tyčinku – průhlednou bílou. „To bude nejjednodušší.“

Následující hodinu Orsola bojovala s bílým sklem, páčila ho a s ním i sebe, občas ho upustila, dělala jeden hrbolatý korálek za druhým, vyboulené na nesprávných místech, ošklivé a zdeformované. Nedokázala rovnoměrně a plynule otáčet kovovou tyčinkou, současně v druhé ruce pomocí špachtle formovat sklo, a ještě přitom pumpovat měchy nohou. Bylo to jako žonglovat se třemi předměty různých tvarů a vah.

„*Mariavergine*,“ bručela Elena, když měla už několik korálků za sebou. „Proč si sakra Maria myslí, že to zvládneš?“

Orsola zčervenala jako ta první tyčinka, kterou si vybrala. Elena nebyla zvyklá nikoho učit, což situaci nijak neusnadňovalo. Nevysvětlovala Orsole důležité věci, předpokládala, že dívka už něco umí, a rychle s ní ztrácela trpělivost. Když člověk něco umí, je těžké vcítit se do někoho, kdo to nezná. Orsole to připomnělo Maddalenu, která ji učila navlékat fazole, a když byla Orsola pomalá, obracela oči v sloup a často jí brala nůž z ruky. Stejně to bylo, když Orsole pomáhala rychleji míchat prádlo.

Zatímco pracovaly – Orsola se snažila, Elena kritizovala a občas jí sebrala tyčinku, aby napravila nějaký nezdar –, členové rodiny Barovierových přicházeli a odcházeli, nosili vodu, citrony, chleba, olivy, hráli si s míčem a honili se. Někteří nevěnovali Orsole ani pohled, jiní jí nakukovali přes rameno a dívali se, co to vyrábí. Jedno dítě slyšelo Orsolu potichu zaklín, to když v jednu chvíli pokázala

dokonalý tvar, který právě vyčarovala, a rozběhlo se smíchem do dvora. „*Maledizione!* Ta Rossova dívka řekla *maledizione!*“

Nakonec se Orsole podařilo vyrobit jeden přijatelný *ulivetta spoletta* – oválný tvar byl méně náročný a snesl oproti kulatému *paternostro* i trochu nerovností. Elena přikývla. „To stačí.“ Když Orsola zapíchla svůj korálek do krabice s popelem vedle toho, který její učitelka vytvořila na ukázkou – jediný, který stál za uchování –, pocítila unavenou hrdost. Opřela se a povzdechla si, protahujíc si přitom bolavá záda.

Elena sfoukla lampu a položila před ni sklenku vína – to bylo její první skutečné laskavé gesto. Ačkoli ukazovat dceři konkurenční rodiny, jak vyrábět korálky, bylo samo o sobě také štedrým aktem, třebaže jí to přikázala Maria.

„Musíš ještě hodně cvičit, než korálky zvládneš,“ poznamenala učitelka poté, co se pořádně napila vína. Orsola viděla takhle pít víno jen Marca. Myslela si, že víno se má popíjet po malých doušcích.

„To, že je třeba dělat tři různé věci najednou, je na tom nejtěžší,“ postěžovala si Orsola. „Otáčet sklem, tvarovat ho a zároveň pumpovat měchy.“

„Počkej, až začneš pracovat se druhou nebo třetí barvou, při zdobení. To teprve poznáš, co je těžké!“

Orsola byla tak soustředěná na zvládnutí svého jediného matného bílého korálku, že zapomněla, kolik dalších technik ji ještě čeká.

„Každá barva, která navíc může být průhledná, poloprůhledná nebo neprůhledná, navíc reaguje na teplo jinak,“ pokračovala Elena, „a ty se musíš naučit pracovat se dvěma reakcemi najednou. Když pak přidáš ještě třetí nebo čtvrtou barvu, musíš vědět, jak na to, aniž bys zničila to, co už máš, protože pokaždé, když to ohřeješ v plameni, sklo změní vzhled. A všechny barvy, když jsou horké, vypadají oranžově, takže si musíš pamatovat, co je co. Ale ještě dlouho nebudeš dělat nic složitějšího. Nejdřív se musíš naučit ovládat roztavené sklo na tyčince. Máte doma med? Průhledný a tekutý, ne zakalený?“

Orsola přikývla.

„Je to trochu jako roztavené sklo. Nabereš si kousek na tyčinku, zatočíš s tím a přehodíš ho z jedné tyčinky na druhou. Tak můžeš cvičit.“

Orsola si představovala, jak si doma hraje před matkou a bratry s medem a tyčinkami. Giacomo by to možná schválil, ale Marco by se šklebil a Laura Rossova by zavrtěla hlavou a řekla jí, ať se pustí do praní.

„Nevěš hlavu,“ řekla najednou Elena. „Naučíš se to. Protože musíš. Tak mi to aspoň Maria řekla.“

„Dělám to, abych pomohla rodině.“

„No, já zase pracuju s lampou, abych nemusela vstoupit do kláštera.“

Orsola přikývla. Ani ona neměla v úmyslu vstoupit do kláštera, jak to dělalo mnoho dalších neprovdaných žen. Chtěla být doma užitečná.

„Co to děláš?“

Marco zíral na svou sestru, zatímco otáčela medem na tyčince a druhou ho tvarovala. Měla ho všude po kuchyňském stole a musela se přesunout ven na dvorek, kde med na slunci zářil zlatem. Orsola si myslela, že tu bude sama, nečekala, že by někdo z mužů vyšel z dílny. Matka byla také s nimi.

„Já... si hraju.“

Marco odfrkl. „Proč mě Bůh trestá tak línou sestrou?“

Orsole zrudly tváře. Její bratr si o ní už tak nemyslel nic dobrého, a přesto to byl právě Marco, koho chtěla ohromit – koho potřebovala ohromit. Zdálo se to jako nemožný úkol, který musí splnit.

Marco už dál nevyzvídal, její chabá odpověď mu stačila. Zjevně měl na práci jiné věci, protože kamsi nesl svou číši s držadly ve tvaru lvů.

„Měla bych jít s tebou,“ řekla Laura Rossova.

„Nepotřebuju, aby se za mnou táhla máma a zkoušela za mě vyřizovat moje obchody.“ Marco otevřel dveře a vykročil do uličky.

„Kam jde?“ zeptala se Orsola.